

ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ

У статті висвітлені засади розвитку іноземної компетентності лікарів у процесі навчання іноземної мови на післядипломному етапі медичної освіти.

Ключові слова: іноземні мови, іноземна компетентність, післядипломна медична освіта.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Глобальні за своїми масштабами інноваційні процеси, що відбуваються у системі післядипломної освіти, вимагають переходу від традиційного пасивного накопичення знань до вмотивованого засвоєння методів здобуття наукової інформації та вмінь реалізовувати свої знання у професійній діяльності. Соціально-економічні зміни в суспільстві впливають на систему підготовки фахівців у закладах додипломної та післядипломної освіти, зокрема з іноземної мови, викликають необхідність її вдосконалення завдяки використанню засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Для сучасної ситуації в суспільстві характерною є більша зацікавленість у вивченні іноземної мови, розвиток наукових досліджень задля оптимізації процесу оволодіння нею. Це зумовлюється кількома факторами. По-перше, це викликано потребами економічного розвитку країни: застосуванням прогресивних іноземних технологій; збільшенням зовнішньоекономічних зв'язків підприємств і організацій, створенням спільних підприємств; проведенням маркетингових досліджень. По-друге, пов'язане з інформатизацією суспільства: знання іноземної мови сприяє вирішенню як завдань навчання комп'ютерної грамотності, оволодінню електронною технікою та машинними мовами, так і залученню до інформаційної культури. По-третє, це пояснюється здійсненням завдань інтеграції української науки та освіти до світової системи. По-четверте, це зумовлене сучасною політичною ситуацією в країні, відкритістю кордонів, широкими можливостями залучення до загальнонародських цінностей світової культури. Отже, знання іноземної мови стають однією з умов професійної компетентності.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розгляд процесу розвитку іноземної компетентності як чинника підвищення якості професійної підготовки лікарів.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Набуття ступеневої освіти медичного спрямування має свої особливості, які нормативно визначені п.2 постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 1990 року № 65 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабміну № 677 від 23 квітня 1999 року та № 1482 від 13 серпня 1999 року) та Положенням про особливості ступеневої освіти медичного спрямування, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України № 35 від 24 лютого 2000 року. Управління та функціонування вищої медичної та фармацевтичної освіти реалізовується на принципах єдиної безперервної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців, здатних працювати в умовах ринкових відносин.

Науково-методичне забезпечення вищої медичної та фармацевтичної освіти здійснюється Міністерством охорони здоров'я України за погодженням із Міністерством освіти та науки України. Підготовка спеціалістів із вищою медичною освітою – це системний і планомірний процес, управління яким здійснюється на основі нормативної та навчально-методичної документації, що визначає зміст освіти та навчання у вищих навчальних закладах [9].

Розпочата у 1991 році у нашій державі реформа вищої медичної освіти орієнтувалася на пошук відповіді на головні запитання: якого фахівця потребує ринок праці та яких професійних якостей має набути фахівець під час підготовки. Новий етап реформування вищої медичної освіти, який є етапом запровадження системи державного управління якістю освіти, пов'язаний із розробкою і впровадженням галузевих стандартів вищої освіти [9]. Справді, сучасна система освіти має бути здатною сформувати найважливіший адаптаційний механізм – готовність до безперервної освіти, що виступає як відкрита та варіативна освіта й забезпечує максимальну свободу вхідного вибору і подальшу мобільність особистості. За умов високого динамізму сучасного суспільства діяльність всіх соціальних інститутів може бути ефективною тільки за швидкої органічної адаптації до всіх запитів і потреб як суспільства загалом, так і кожного його члена. На кожному кроці особистого розвитку така освіта має надавати спеціалісту його власну можливу траєкторію руху як сферу ініціативи та відповідальності. Тому перед вищою школою та післядипломною освітою України стоять нові нетрадиційні завдання. Адже система такої освіти має не лише постійно адаптуватися відповідно до соціально-економічної ситуації в державі, а й випереджати ці процеси, впливаючи значною мірою на їхню сутність і кадрове забезпечення. Однією із особливостей

вищої та післядипломної освіти сучасності є також розширення її функціонального призначення: вона стає обов'язковою сходинкою розвитку людини [4].

Об'єктивно існуюча в сучасних умовах потреба у фахівцях різного профілю з високим рівнем іншомовної компетентності, яка передбачає використання іноземної мови як засобу спілкування у сфері професійної діяльності, зумовлює особливе значення розвитку іншомовної компетенції лікарів-науковців у закладах післядипломної медичної освіти. Зміст навчальної дисципліни „Іноземна мова для аспірантів та пошукачів” включає навчальну інформацію про аспекти мови (фонетика, лексика, граматики, стилістика), яка складає основу формування та розвитку умінь і навичок, пов'язаних із оволодінням чотирма видами мовленнєвої діяльності: читанням, аудіюванням, усним мовленням та письмом. Проте пріоритетним виступає завдання навчання іноземної мови як засобу спілкування у процесі професійної діяльності.

Проблема формування іншомовної компетентності у лікарів-науковців є ключовою в процесі підвищення рівня їхнього професіоналізму на заняттях з іноземної мови. Основними факторами, які ефективно впливають на формування іншомовної компетентності у студентів, є професійна спрямованість, гуманістичний стиль спілкування, орієнтація на культуру як на професійну цінність.

Формування сучасного медичного фахівця є багатовекторним комплексним процесом, що постійно піддається впливу великої кількості чинників та умов. Одним із них є вікова специфіка контингенту тих, хто навчається: всі без виключення лікарі, які отримують післядипломну освіту, – це дорослі люди, що у навчальному процесі не перебувають у статусі учнів, а працюють на паритетних засадах із викладачем. У процесі реалізації освітнього процесу дорослі, крім основних освітніх, вирішують і спеціальні завдання щодо підвищення особистого статусу, посиленої участі в збереженні життя локального і масштабного порядку, формування суспільства, держави. Саме тому освіта дорослих потребує специфічних, принципово нових засобів навчання, корисних у щоденній практичній діяльності [4].

Головною метою педагогічного процесу в післядипломній підготовці фахівців, у тому числі медичного профілю, є максимально можливе наближення навчання до реальної професійної діяльності через вирішення конкретних практичних ситуацій і відповідних завдань, керування самостійним набуттям знань та умінь. Досягнення цієї мети можливе за умови дотримання засад сучасної освітньої парадигми формування особистості фахівця, на відміну від традиційної, чимало елементів якої зберігається на додипломному етапі навчання. Так, ознаками сучасної парадигми є:

- програмно-цільові установки, зорієнтовані на формування особистості фахівця (лікаря, провізора) через адекватне оволодіння знаннями, вміннями, навичками і звичками з певної сукупності навчальних дисциплін;
- застосування різних навчальних підходів, зокрема, програмно-цільового, системно-цільового, системно-цілісного, модульного, професійно-особистісного, рефлексивного;
- підвищення ролі слухача (курсанта) в організації навчання, здійснення професійно-колегіального навчання на засадах співробітництва;
- опора на сформованість мотивації слухачів (курсантів), забезпеченої їхнім досвідом і творчими професійними запитами;
- активність слухачів (курсантів) забезпечується їхнім інтересом та позитивним ставленням до навчання;
- освітніми засобами є новітні літературні та документальні джерела, інформаційно-педагогічні й фахові технології;
- перевагу мають методи і засоби системно-цілісного підходу до контролю за процесом та результатами навчання через індивідуальне та індивідуально-групове розв'язання реальних професійних задач [6].

Сучасна концепція формування системи післядипломної медичної освіти, схвалена Міністерством охорони здоров'я України, передбачає інтеграцію прикладних фахових знань з постійним впровадженням у навчальний процес нових досягнень фундаментальних наук.

Перепідготовка і удосконалення лікарів призначені для підвищення рівня професійної кваліфікації. Тому післядипломне навчання орієнтоване на кінцеві цілі, сформульовані у вигляді конкретних діагностичних завдань, як вимоги для тих фахівців, що претендують на відповідну кваліфікаційну категорію. Лікар має відповідати загальним і професійним вимогам до підготовки на рівні відповідної кваліфікаційної категорії, котрі відображаються у переліку обов'язкового мінімуму загальних і спеціальних знань та умінь.

З метою постійного підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, запровадження освітніх інновацій інтенсифікація навчального процесу у післядипломній підготовці фахівців, яка певною мірою має бути продовженням додипломної ланки підготовки спеціалістів, розглядається як один із найбільш оптимальних напрямків підвищення якості професійної підготовки лікарів.

В останні роки в педагогіці та лінгвістиці активно завойовує позиції аксіологічний підхід [5; 7; 8], який акцентує увагу на суб'єктній ціннісній позиції особистості в освітньому процесі. Аксіологічний підхід дозволяє під особливим кутом зору розглядати взаємозв'язок об'єктивного та суб'єктивного начал у навчанні іноземній мові.

Ми наголошуємо на аксіологічній сутності процесу навчання, котра базується на ціннісному ставленні слухача до вивчення іноземної мови, що існує поруч із усвідомленням важливості володіння англійською мовою як засобом міжнародного спілкування. Сучасна система освіти має задовольняти гостру потребу спеціалістів у знаннях іноземної мови.

Розглядаючи аксіологічний аспект навчання, необхідно звернутися до досліджень, де показано, що ціннісне ставлення до вивчення іноземної мови складається із декількох рівнів, а саме: ціннісного ставлення, цілеспрямовання, ціннісних орієнтацій. Ціннісні орієнтації, в свою чергу, є формуванням образу світу, образу „Я”, образу майбутнього. Таким чином, ціннісні орієнтації того, хто навчається, у вивченні іноземної мови полягають у уяві суб'єкта себе як такого, що володіє іноземною мовою, і свого соціального статусу. Це дає нам підстави вважати, що мотивація досягнення, котра складається із ціннісного відношення до пізнання і наполегливості в досягненні поставленої мети, є найвищим рівнем розвитку ціннісного ставлення.

Аксіологічний підхід до процесу навчання іноземних мов потребує врахування не лише зовнішніх аспектів навчання, але й актуалізації внутрішніх намірів особистості у процесі навчання: мотивів, потреб, ціннісних орієнтацій, устремлень.

Беручи до уваги загальні для теперішнього часу тенденції до збільшення потреб в оволодінні іноземною мовою, а також вже існуючі позитивні орієнтації на її вивчення, вважаємо, що найбільш яскравим проявом ціннісного ставлення на найвищому рівні його розвитку виступає мотивація досягнення як результат стійкого, багатогранного ціннісного ставлення.

Необхідною вважається і постановка оптимальних цілей навчання, адекватних вимогам до володіння спеціалістами іноземною мовою на відповідному рівні, а також врахування ставлення тих, хто навчається, до постановки даних цілей. Крім того, важливим є ціннісне ставлення тих, хто навчається, до модернізації змісту навчання. Необхідно не лише підвищувати вимоги до рівня володіння, але й надання можливості тим, хто навчається, самостійно вибрати свій рівень навчання: від елементарного, через підвищений – до рівня міжнародного сертифіката. Важливо враховувати самооцінку, прагнення та перспективи того, хто навчається, а не тільки справедливо оцінювати знання.

Фахове спрямування вивчення іноземної мови пов'язане з активізацією роботи над лексикою за фахом, термінологією, лексикографічною діяльністю.

Під час навчання лексики необхідно виходити з мети її вивчення. На етапі введення і закріплення пасивної лексики перевагу слід надавати роботі над ізольованими словами з подальшим опрацюванням в контекстному оточенні, коли ж метою є активне засвоєння лексики, увагу слід приділяти вправам на вироблення навичок, пов'язаних з добуванням слова із пам'яті.

Питання методики пояснення нової лексики дотепер залишається актуальним в колі завдань оптимізації викладання іноземних мов. Заслужує на особливу увагу виведення значень нових слів за допомогою співставлення зі словами, значення яких є відомим із рідної або іноземної мови, яка вивчається.

Очевидно, що для досягнення успішного результату слід застосовувати різні принципи презентації нової лексики: перекладний, етимологічний, семасіологічний, співставний, словотворчий, наочний та інтуїтивно-контекстуальний. Вибір вдалого поєднання способів залежить від дидактичних уподобань викладача, від етапу навчання, мовного досвіду та складу аудиторії.

Найбільший інтерес для слухачів-медиків становлять професіоналізми, тому викладачі використовують такі вправи, які відображають різноманітність фахової тематики. Механічне повторення не забезпечує міцних знань, а навички набуваються шляхом від осмисленого виконання дій до автоматизованого. Отже, необхідні творчі завдання, які вимагають від слухачів активної розумової діяльності.

Для розвитку навичок усного мовлення та для введення нової фахової лексики на заняттях з іноземної мови доцільно використовувати матеріали англійських газет та журналів, інші доступні джерела, в тому числі й комп'ютерні технології, мережу Інтернет, котрі дають можливість оптимізувати процес навчання іноземної професійної лексики, використовувати демонстрацію, пошук та опрацювання потрібних матеріалів і ефективно здійснювати контроль знань.

Висновки... Професійна спрямованість курсу іноземної мови сприяє зростанню зацікавленості до вивчення мови та підвищує практичну цінність дисципліни, її безпосередній внесок у підготовку спеціаліста високої кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения. – М.: Знание, 1987. – 78 с.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – М., 1995.

3. Ваколук Т.В. Педагогічні умови інтенсивного навчання іноземної мови курсантів – прикордонників: Дис. ... канд. пед. наук. – Хмельницький, 2003.
4. Вороненко Ю.В., Бойченко Т.В. Стратегії і методи навчання в післядипломній медичній освіті: Навчально-методичний посібник. – К.: Вересень, 2004. – 160 с.
5. Кулагина С.Г. Лингвострановедение как фактор развития аксиологического потенциала личности студента университета. Дис. канд. пед. наук. – Оренбург, 1997.
6. М'ясніков В.Г. Засади побудови семінарських занять у післядипломному навчанні // Семінар у медицині та фармації. Збірник науково-методичних праць. – К.: КМАПО, 2000.
7. Никандров Н.Д. Ценности как основа целей воспитания // Педагогика. – 1998. - №4. – С.3-8.
8. Розов Н.С. Ценности и образование (Вехи истории европейской мысли) // Вестник высшей школы. – 1991. - №12. – С.36-47.
9. Система управління якістю медичної освіти в Україні: Монографія / І.Є.Булах, О.П.Волосовець, Ю.В.Вороненко та ін. – Д.: АРТ-ПРЕС, 2003. – 212 с.

Анотація

В.Н.Табере

Основы развития иноязычной компетентности как фактора повышения качества профессиональной подготовки врачей

В статье изложены пути развития иноязычной компетентности врачей в процессе обучения иностранному языку на последипломном этапе медицинского образования.

Ключевые слова: иностранные языки, иноязычная компетентность, последипломное медицинское образование.

Summary

V.M.Tabere

The Basis of Development of Foreign Language Competence as a Factor of Upgrading of Quality of Doctors' Professional Preparation

The ways of foreign language skills developing in physicians on the postgraduate stage of medical education have been illustrated in the article.

Key words: foreign languages, foreign language skills, postgraduate medical education.

Дата надходження статті

„8” травня 2008 р.

УДК 808.3:37.01:373.3

Г.О.ТКАЧУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

ЗНАННЯ РІДНОЇ МОВИ – ОСНОВА ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті окреслюються можливості покращання практичної мовної і мовленнєвої підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: мовна підготовка, мовленнєві вміння, словниковий запас, грамотність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Важливим напрямом діяльності сучасної школи і учителя є проблема людини у її цивілізованому вимірі: мова, духовність, культура, ментальність, історія.

Гуманітаризація та гуманізація освіти передбачають глибоку перебудову всього змісту навчально-виховного процесу.

Сьогодні школі потрібен учитель з високим рівнем психологічної грамотності і педагогічної культури, яка виявляється у належному рівні культури спілкування, насамперед мовленні педагога, адже саме від нього відродження людини, а отже, – суспільства.

Формулювання цілей статті... Метою статті є висвітлення факторів, які допоможуть покращити загальнокультурну і практичну мовну підготовку майбутніх педагогічних кадрів, посилити відповідальність викладачів за грамотність студентів та їхній рівень володіння українською літературною мовою як державною.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Висвітленню проблеми формування мовної та комунікативної компетенції присвятили свої праці К.Д.Ушинський, В.О.Сухомлинський, ряд вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів: М.С.Вашуленко, Л.О.Варзацька, Н.Я.Грипас, В.А.Каліш, О.О.Леонтьєв, Л.І.Мацько, В.Я.Мельничайко, Г.М.Сагач, Г.О.Синиця, М.Г.Стельмахович, М.Я.Плющ, О.Н.Хорошковська.

В.О.Сухомлинський у статті „Слово про слово” дає слушну пораду вчителям: „...якщо ви прагнете, щоб ваше виховання стало мистецтвом, відчайте слово. Шукайте в невичерпній скарбниці нашої рідної